

Jan Muś

Słowenia: nowy rząd Janeza Janšy

3 marca parlament Słowenii zaakceptował Janeza Janšę na stanowisko premiera. Z dniem 12 marca objął on – wraz z nowym gabinetem – urząd, zastępując na tym stanowisku Marjana Šarca („Komentarze IEŚ”, nr 113). Przyjęty nowy program rządu zbliża Słowenię do innych państw Europy Środkowej, promujących między innymi aktywną politykę społeczną. W polityce zagranicznej należy oczekiwać współdziałania Słowenii i Węgier na arenie UE oraz ocieplenia stosunków z Chorwacją. Ambitne plany reform zostaną zrewidowane przez epidemię koronawirusa.

Kto tworzy koalicję. Nowy gabinet utworzony został z przedstawicieli partii centrowych i prawicowych, które w sumie posiadają w parlamencie niewielką większość (47/90 członków parlamentu). Oprócz tego koalicji udzieliło poparcia dwóch posłów reprezentujących mniejszości narodowe oraz nacjonalistyczna Słoweńska Partia Narodowa (SNS), która ma w parlamencie trzech posłów. W ramach nowej koalicji prawicowa Słoweńska Partia Demokratyczna (SDS) Janeza Janšy będzie odpowiedzialna za resorty spraw wewnętrznych i zagranicznych, finansów, kultury, w tym mediów, a także środowiska, diaspory i polityki spójności. Centrowej Partii Nowoczesnego Centrum (SMC) przydzielono resorty edukacji, gospodarki, administracji publicznej, wymiaru sprawiedliwości i pracy. Konserwatywna Nowa Słowenia (NSi) dostanie ministerstwa infrastruktury i obrony, a Demokratyczna Partia Emerytów Słowenii (DeSUS) – resorty zdrowia, rolnictwa i funduszu demograficznego. Choć koalicja jest szeroka, to każdy z partnerów ma pod kontrolą ważne resorty, co powinno zapewnić stosunkowo wysoki stopień stabilizacji gabinetu Janšy.

Kontrowersje wokół Janeza Janšy. Janez Janša pełnił funkcję premiera dwukrotnie: od 2004 do 2008 r. oraz od 2012 do 2013 r. W 2014 r., z powodu zarzutu o faworyzowanie fińskiej firmy Patria przy zamówieniu na dostawę pojazdów opancerzonych dla słoweńskiej armii oraz osiągnięcie nielegalnych korzyści finansowych w wysokości 280 mln euro, Janša został skazany na dwa lata więzienia. Wrócił do parlamentu po unieważnieniu wyroku przez Trybunał Konstytucyjny oraz odbyciu części kary. Wyrok został uchylony ze względu na „niewystarczająco określone zarzuty”. Nowego procesu nie przeprowadzono, ponieważ sprawa uległa przedawnieniu. Od samego początku procesu Janša utrzymuje, że miał on podłoże czysto polityczne.

Plany nowej koalicji. Centroprawicowa koalicja rządząca przyjęła ambitny plan działania, który oznacza poważne zmiany w transferze publicznych finansów.

Bezpieczeństwo. Planowane jest stopniowe przywracanie poboru powszechnego oraz wprowadzenie sześciomiesięcznej służby wojskowej. Partnerzy zobowiązali się do rozwiązania kryzysu w policji i konsekwentnego wdrażania procedur azylowych.

Decentralizacja. Finansowanie gmin *per capita* ma zostać podniesione do 623,96 euro w 2020 r. i 628,20 euro w 2021 r. z przewidzianych obecną ustawą budżetową odpowiednio 589,11 euro i 588,30 euro. Maribor, drugie największe po Lublanie miasto, będzie siedzibą rządowego funduszu demograficznego i emerytalnego.

Polityka społeczna. Strony zobowiązały się również do wykonania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, nakazującego równe finansowanie prywatnych i publicznych szkół podstawowych, oraz do uzupełnienia systemu finansowania nauki i badań. Koalicja zobowiązała się do wprowadzenia programu mieszkaniowego dla młodych rodzin oraz programu budowy mieszkań na wynajem, a także założenia funduszu demograficznego i emerytalnego. Nabyte dotychczas prawa emerytalne nie będą podlegały rewizji. Koalicja planuje również zreformowanie polityki transferów socjalnych i wprowadzenie bezpłatnego przedszkola dla drugiego i kolejnego dziecka, w przypadku gdy każde z nich jednocześnie uczestniczy w opiece przedszkolnej bądź edukacji. Prorodzinna polityka obejmuje również plany wprowadzenia powszechnego zasiłku na dziecko.

Polityka zdrowotna. Koalicja zobowiązała się do zapewnienia dodatkowego finansowania z funduszy publicznych i innych wspierającego ustanowienie stabilnego systemu opieki zdrowotnej oraz opieki długoterminowej, a także do podjęcia skutecznych działań w celu skrócenia czasu oczekiwania na usługę zdrowotną. Zobowiązania obejmują przyjęcie przepisów dotyczących opieki długoterminowej oraz reformę ustawy o ochronie zdrowia i ubezpieczeniach zdrowotnych, dzięki czemu nastąpi zmiana zarządzania i funkcjonowania Instytutu Ubezpieczeń Zdrowotnych oraz przekształcenie doładowań ubezpieczenia zdrowotnego. Planowana jest również pula środków do wykorzystania w celu zwiększenia wskaźnika szczepień i utworzenia agencji ds. jakości usług medycznych.

Instytucje publiczne. Koalicja zobowiązała się ponadto do obniżenia podatków od premii za wyniki oraz do reformy systemu wynagrodzeń w sektorze publicznym. Plany w sądownictwie obejmują upublicznienie orzeczeń sądów i umożliwienie sędziom wyrażania odrębnych opinii. Zmiany legislacyjne mają dotyczyć Rady Sądownictwa, prokuratury, prawa upadłościowego i postępowania karnego.

Polityka zagraniczna. W polityce zagranicznej nowy gabinet ma szanse na przełamanie patowej sytuacji z Chorwacją oraz zacieśnienie więzi z Węgry. Janez Janša ma opinię polityka populistycznego, blisko sprzymierzonego z Viktorom Orbánem oraz chętnie szermującego antyimigracyjnymi hasłami. Janša i Orbán publicznie podkreślają swoją przyjaźń. Widoczne są także podobieństwa programowe partii obu polityków. Należy więc oczekiwać zbliżenia między dwoma rządami oraz bliskiej współpracy na przykład na forum Unii Europejskiej.

Powierzenie dyplomacji słoweńskiej Anže Logarowi, przez wielu uważanego za następcę Janšy, oznacza, że nowy premier nie lekceważy europejskiego wymiaru polityki. Logar jest politykiem doświadczonym, znającym meandry integracji europejskiej – był członkiem zespołu odpowiedzialnego za pierwszą prezydenturę Słowenii, kiedy pełnił funkcję szefa Rządowego Biura Komunikacji. Postrzegany jest jako gorący zwolennik silnej UE i NATO. Wzmocnienie pozycji Słowenii w obu organizacjach będzie jego najwyższym priorytetem. Ma on także zadanie przygotowania Słowenii do prezydentury w Radzie UE w drugiej połowie 2021 r.

Ważnym elementem polityki zagranicznej nowego rządu Janšy będzie normalizacja stosunków z Chorwacją. Relacje Słowenii z południowym sąsiadem zdominowane zostały przez spór wokół granicy morskiej. Konflikt ten będzie trudny do definitywnego rozwiązania w ciągu dwóch lat, jakimi dysponuje nowy rząd. Jednak na linii Zagrzeb–Lublana można się spodziewać cieplejszej retoryki niż praktykowana przez dwa ostatnie rządy (Miro Cerara i Marjana Šarca) w Słowenii. Do rzeczywistego polepszenia stosunków dojdzie prawdopodobnie po wyborach do parlamentu, które mają się odbyć w Chorwacji w drugiej połowie 2020 r. Wypowiedzi Janeza Janšy oraz nowego szefa słoweńskiej dyplomacji Anže Logara wskazują wyraźnie na chęć ponownego nawiązania dialogu, który od kilku lat pozostawał zamrożony, oraz szukania nowych sposobów rozwiązania sporu. Stosunki z Chorwacją współkształtowane będą przez Zdravko Počivalšek, który jest nowym przywódcą SMC. Jej założyciel, były premier i inicjator nieudanego słoweńskiego procesu sądowego przeciwko Chorwacji w Trybunale Sprawiedliwości UE, Miro Cerar, wystąpił z niej na znak protestu przeciwko koalicji z partią Janšy.

Wnioski. Plany rządu zostaną zrewidowane przez następstwa koronawirusa w Słowenii, który w dwumilionowym kraju wywołał stosunkowo dużo zachorowań (na dzień 18 marca – 286 przypadków). Według wstępnych danych słoweńskich, w przypadku stopniowego ograniczenia rozprzestrzeniania się wirusa i stabilizacji sytuacji w drugiej połowie 2020 r., wzrost gospodarczy spowolni do ok. 1,5% (z ok. 2,9% oczekiwanego przed epidemią). Spowolnienie wzrostu gospodarczego wywołane jest niższym wzrostem popytu zagranicznego. Wzrost konsumpcji gospodarstw domowych będzie niższy niż w 2019 r., ale oczekuje się, że pozostanie stosunkowo silny. W 2021 i 2022 r. wzrost gospodarczy może ponownie być nieco wyższy niż w roku bieżącym.

Paradoksalnie, rozmiar epidemii może umożliwić Janšy lepszą mobilizację społeczną i polityczną w celu przeprowadzenia odpowiednich reform i zmian. Obecnie rząd przyjmuje jedynie środki tymczasowe, mające na celu złagodzenie skutków epidemii w gospodarce. 17 marca przyjęty został zestaw środków nadzwyczajnych, które zmniejszają obciążenia administracyjne i podatkowe dla firm dotkniętych epidemią. Przygotowany projekt ustawy o środkach nadzwyczajnych w dziedzinie finansów publicznych daje rządowi większą swobodę w korzystaniu z funduszy budżetowych.